

בס"ד. משיחת ש"פ וירא, ט"ו מרחשון ה'תנש"א.

תרגום מאידית

השיב לו הצ"צ: כשיהודי צדיק, בן תשעים ותשע שנים, מחליט שעליו למול את עצמו, מגיע לו ("איז ער ווערט") שהקב"ה יתגלה אליו.

מכיון שסיפור זה קשור וסופר (ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר) בקשר עם יום ההולדת של הרבי נ"ע, שהוא יום כללי בחייו (במכ"ש מיום הולדתו של כל אדם⁵), יום שבו "מזלו גובר"⁶, יום שכולל בתוכו את העבודה במשך כל השנה כולה ובמשך כל ימי חייו⁵ [ובפרט שזה אירע כאשר הרבי נ"ע נכנס אל הצ"צ לקבל ברכה בשייכות ליום הולדתו] – מסתבר לומר, שסיפור זה קשור, ומבטא נקודה בעבודה הכללית של כ"ק אדמו"ר נ"ע, ובמיוחד – כשנעשה נשיא הדור⁷.

ונוסף לזה: להיותו סיפור של נשיא הדור, אשר "הנשיא הוא הכל"⁸, ובפרט

א. בקשר עם פרשת וירא וכ"ף מרחשון, יום הולדת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע¹ – שמתברך משבת זה² – ידוע הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³ (וצייה להדפיסו) אודות אביו, בעל יום ההולדת:

כאשר הי' הרבי נ"ע ילד (בן ארבע או חמש שנים) נכנס אל סבו כ"ק אדמו"ר הצ"צ (כדי לקבל את ברכתו בשייכות עם יום הולדתו)⁴, ובכניסתו החל לבכות, באמרו: שלמד בחדר "וירא אליו ה'", והוא בוכה על כך שהקב"ה נגלה לאברהם אבינו, ואילו אלינו (אלי) אין הוא מתגלה! !

(1) כ' חשון תרכ"א – שנת כתר"א כלשון הצ"צ ("היום יום" כ' חשון). וראה קונטרס "חנוך לנער" בהקדמה (ע' 8) דברי הצ"צ בעת קריאת שם בעל יום ההולדת: "נולד כ' חשון תרכ"א, שיש בזה שני כפ"ן, שהוא רומזו לכתרא עלילה". וראה לקמן סי"ו.
(2) שבת מניי' מתברכין כולוה יומיק* (זח"ב סג, פח, א).

ובשנה זו הוא גם יום חמשה עשה בחודש, אשר בו "קיימא סיהרא – כל עניני החודש – באשלמותא" (זח"א קן, רע"א. ח"ב פה, א. רטו, א. רכה, סע"ב. שמור' פט"ו, כו. ועוד), ועאכו"כ ענינים הקשורים עם ישראל הדומיין ומונין ללבנה (סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, ב), ועאכו"כ בקשר עם נשיא בישראל, שהנשיא הוא הכל (פרש"י חוקת כא, כא).

ולהעיר שהכנות להולדת כ"ק אדמו"ר התחילו עוד קודם כ"ף מרחשון – ראה בארוכה חנוך לנער ע' 6 ואילך.

(3) ש"פ וירא, כ"ף מרחשון תרצ"ג. נדפס (בקיצור) ב"היום יום" ט' חשון. וראה לקו"ש ח"א פ' וירא. ח"ה כ' מרחשון. שם ע' 321. חט"ו וירא – כ' מרחשון. ח"כ וירא. ועוד.
(4) ולהעיר שקביעות כ' חשון בשנת תרכ"ו

(* ולהעיר שגם יום ההולדת בשנת כתר"א הי' ביום שני בשבוע (חנוך לנער ע' 7), שמתברך מש"פ וירא.

(בהיות אדמו"ר בן חמש שנים) היתה ביום חמישי בשבוע, כמו בקביעות שנה זו.

(5) ראה בארוכה ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 398 ואילך. וש"ן.

(6) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח, ובקרבן העדה. וראה סה"ש שם ע' 440 ואילך.

(7) דאף שהסיפור אירע בהיותו ילד קטן, הרי "בוצין בוצין מוקפ"י ידיע" (ברכות מה, רע"א).

וכידוע כמה סיפורי צדיקים ונשיאי ישראל, שגם בקטנותם היו נראים כו"כ ענינים נעלים המורים על גדולתם, וכפי שנתגלה (לכולם) לאחרי שנתגדלו [ע"ש שנאמר גבי משה בזמן הולדתו (שמות ב, ב) – "ותרא אותו כי טוב הוא", ודחו"ל "נתמלא הבית כולו אור" (סוטה יב, א)]. ובנוגע לרבותינו ונשיאנו, וכמודגש בנוד"ד בדברי הצ"צ בקשר עם הולדת אדמו"ר בכ' חשון בשנת כתר"א, שזה רומזו לכתרא עלילה, המורה על הכרתו בכתר הנשיאות – כפי שנתגלה לאחרי זמן.

(8) פרש"י חוקת כא, כא.

בכלל – של כל נשיאי חב"ד – הוא בהלבשת פנימיות התורה בשכל והבנה והשגה (חכמה בינה דעת), באופן ד"יתפרנסון מיני"י¹², שכולם יוכלו להבין עם שכלם האנושי (עד בשכל דנפש הבהמית), באופן שאלקות תהי' מונחת אצלו ותהי' ענין מוחשי, ובאופן – שמוזה ("דע את אלקי אביך"¹³) תבוא הוספה בעבודת ה' בפועל ('ועבדהו בלב שלם'¹³), כידוע שמדעת נולדות המדות, "הדעת הוא קיום המדות וחיותן והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפי" ויראה וענפי"¹⁴, אשר הנן השרש דכל תרי"ג מצוות (אהבה – השרש דרמ"ח מצוות עשה, ויראה – השרש דשס"ה מצוות לא תעשה)¹⁵.

בזה גופא רואים באופן בולט הדגשה מיוחדת בתורת החסידות דבעל יום ההולדת, כ"ק אדמו"ר נ"ע – שעניני החסידות במאמריו הנם כביאור יותר רחב ובהבנה והשגה שכלית יותר, מכפי שהם (בגלוי) במאמרי רבותינו נשיאינו שקדמו¹⁶, עד שמביא את הענינים במסקנא, באופן שיכולים ללמוד מזה בקלות לימוד בנוגע לעבודת ה' במעשה בפועל.

– מובן ופשוט שכן הוא גם בתורת החסידות של כל נשיאי חב"ד, החל מהנשיא הראשון, אדמו"ר הזקן (מייסד תורת חסידות חב"ד, שהוא היסוד – וכולל – את כל חסידות חב"ד¹⁷),

שהסיפור סופר ונדפס לדורות⁹ – מובן, שיכולים וצריכים ללמוד ממנו הוראה כללית בנוגע לעבודתו של כל יהודי¹⁰, החל – מאותו דור, וע"י בנו יחידו ממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (אשר סיפר זאת) – ה"ז נמשך לכל בני" דאותו הדור, וכך נמשך עד סוף כל הדורות.

ועוד: בשנה זו מתוסף ענין מיוחד, שעברו ק"ל שנה מיום ההולדת (כתר"א-תנשא). והיות שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, צריכים ללמוד גם מזה לימוד והוראה בקשר עם כללות ענין יום ההולדת של כ"ק אדמו"ר נ"ע. ב. וביאור הענין:

בו בזמן שכל נשיאי ישראל ונשיאי חב"ד משתווים בכך שכל-אחד מהם הוא נשיא, "מאור הגדול", הרי יש לכל נשיא ענינים מיוחדים הנמצאים אצלו בהדגשה מיוחדת, שבהם הוא (בגלוי) מיוחד ומחולק משאר הנשיאים.

– ואע"פ שאין אתנו יודע עד מה להכנס ולחלק בין "מאור הגדול" אחד לשני [נובפרט נשיאי חב"ד, שבחב"ד צריכים העמקה יתירה בחכמה בינה ודעת לפני שבאים להחלטה וכו'] – אבל רואים בגלוי דברים מסויימים בולטים אצל כל נשיא הנמצאים אצלו בהדגשה יתירה; וכמדובר כמ"פ, שומתר וכדאי להתעכב על כך כשיכולה לבוא מזה הוספה ביראת שמים והוראה בעבודת ה'¹¹.

המעלה והחידוש דחסידות חב"ד

(12) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה מקדש מלך בהקדמתו לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

(13) דה"א כה, ט. וראה תניא קו"א ד"ה להבין

מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

(14) תניא ספ"ג.

(15) שם רפ"ד.

(16) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 314. חכ"ז ע'

27.

(17) ובפרט ספר התניא שלו "תורה שבכתב של תורת החסידות" (ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' רג

(9) כפתגם ה"צ שדבר שבדפוס הוא לדורות (אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שפב).

(10) במכ"ש וק"ו מזה שצ"ל לימוד והוראה מכל דבר אשר רואים או שומעים, כתורת הבעש"ט (כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סק"ז ואילך. וש"נ).

(11) ערמ"ש בקנטרס עץ החיים ע' 88. אגרות קודש כ"ק אדו"ע ח"ב ע' תשכ. וראה ס' השיחות תש"ב ס"ע 83 ואילך.

"וראיתי לחבר דברים המתבררים כו' בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תושבע"פ סדורה בפי הכל כו' עד שיהיו כל הדינים גלויין כו' בדין כל מצוה ומצוה ובדין כל הדברים שתיקנו חכמים ונביאים כו', חיבור זה מקבץ לתושבע"פ כולה כו', לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה לפי שאדם קורא בתושב"כ תחלה ואח"כ קורא בזה ויודע ממנו תושבע"פ כולה". ובפשוטו: ספר הרמב"ם הוא ספר של הלכות ("הלכות הלכות"), שמבהיר את ההלכה ודין תורה בכל ענין וענין, באופן שיכולים לדעת בקלות איך צריכים לנהוג במעשה בפועל (משא"כ בחיבורים שלפני הרמב"ם, "ואין צריך לומר הגמרא עצמה כו' צריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך ואח"כ יודע מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים ומותרים ושאר דיני התורה היאך הוא")²³.

שזוהי השלימות והתכלית דלימוד התורה בכלל – תלמוד גדול שמביא לידי מעשה²⁴, כיון שע"י המעשה מתגלה האמת דתורה במוחש, בעשי בפועל.

ועד"ז מובן גם בנוגע לכ"ק אדמו"ר נ"ע, "הרמב"ם דתורת החסידות" – שהחידוש והמעלה שלו בתורת החסידות היא בדוגמת החידוש של הרמב"ם בתורת הנגלה – שבמאמרי החסידות שלו מתבטאת תורת החסידות "בדברים המתבררים, בלשון ברורה .. דברים קרובים נכונים כו'", עד שיכולים ללמוד מזה בקלות את המסקנא²⁵ והלכה

ועאכו"כ אצל אדמו"ר האמצעי שביאר חסידות באופן¹⁸ ד"רחובות הנהר"¹⁹ דבינה (בהרחבה יתירה מכפי שהוא מצד נקודת החכמה), ועד"ז בתורת החסידות של הנשיאים שלאחריהם – אבל בזה גופא רואים איך שמאמרי החסידות של כ"ק אדמו"ר נ"ע מצויינים בכך ששם ישנה הדגשה עיקרית שהלימוד יהי' באופן שמביא למסקנא והלכה עד בלימוד למעשה בפועל²⁰, יותר בגלוי מכפי שזה במאמרי החסידות של שאר הנשיאים (ולאריך – אצל כל אחד מהם הי' בעיקר ובהדגשה ענין אחר²¹).

וכידוע פתגם חסידים הראשונים²², שכ"ק אדמו"ר נ"ע הוא "הרמב"ם דתורת החסידות", כיון שהענינים במאמרי החסידות שלו הנם "הלכה קבועה ומסודרה בהסבר של הענין, דבר דבר על אופנו"²², עד שיכולים ללמוד מזה "הלכה" (בפנימיות התורה) עד בעבודה בפועל.

שזוהו ע"ד החידוש של הרמב"ם (לגבי גדולי ישראל המחברים לפניו ולאחריו), וכפי שהרמב"ם כותב בהקדמתו לספרו "משנה תורה":

ואילך, שעליו מיסוד הוא כולל כל הפירושים וביאורים בתורת החסידות, ע"ד תושב"כ שהוא היסוד וכולל גם כל תושבע"פ (פירושה), "ליכא מידי דלא רמזי באורייתא" (ראה זח"ג רכא, א). וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 183 ואילך. חכ"א ע' 449. 18) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 129 ואילך. ח"ה ע' 99. חכ"ה ע' 162 ואילך. ע' 349 ואילך. 19) ראה זח"ג קמב, א. אגוד"ק סו"ס טו. לקו"ת ר"פ ראה. שה"ש לט א ואילך. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב בתחלתו. ועוד.

20) משא"כ ב"רחובות הנהר" דמאמרי אדמו"ר האמצעי עיקר ההדגשה הוא הרחבת הביאור ושקוט, ולא כ"כ "הלכה", המסקנא והלימוד בנוגע למעשה בפועל.

21) לדוגמא באדה"ז – עשיית בעלי תשובה (ראה לקו"ד תשנה, א ואילך), וכן בכל נשיא היו עונים המיוחדים אליו. ואכ"מ.

22) לקו"ד ח"ב קצו, א – בשם הרשב"ץ.

23) זהו מהטעמים על ההשתדלות גדולה בלימוד שיעור יומי בספר הרמב"ם, מה טוב – ג' פרקים ליום, ועכ"פ – פרק א' ליום, או ספר המצוות להרמב"ם, כמדובר כמ"פ בארוכה (לקו"ש חכ"ז ע' 229 ואילך. ועוד).

24) קידושין מ, ב. ויש"נ.

25) ראה ס' השיחות תשי"א ע' 160, שאדנ"ע נקרא בשם זקני החסידים בתואר "דער חובת הלכות

המתבררים כו"ו, שיכולים להסיק מהם מסקנות בסוגיות בחסידות נובפרט ע"פ הקיצורים שישנם בסוף כל פרק³⁰ (מחלק גדול³¹ מ)המשך תער"ב³², שהרי קיצור מביא את המסקנא דתוכן הביאור בפרק, עד – בלימוד המביא לידי מעשה בעבודת ה' בפועל.

ג. החידוש והמעלה דכ"ק אדמו"ר נ"ע מודגש גם בכך שייסד את ישיבת תומכי תמימים³³:

החידוש דישיבה זו הוא, שנקבע, באופן של קביעות והתיישבות (ישיבה)³⁴, סדר הלימוד בישיבה דלימוד הנגלה ולימוד החסידות, וכפי שהם תורה אחת: בנגלה תתגלה חסידות, וחסידות ילמדו ויבינו כפי שמבינים ענין בנגלה³⁵.

ע"י לימוד הנגלה והחסידות בישיבה, באופן של דיבוק חברים, פלפול התלמידים כו"ו³⁶ – מלבנים ומבררים

עד בעבודה בפועל – השלימות והתכלית כל הלימוד כולו,

וכפי שרואים בגלוי במאמרים דבעל יום ההולדת²⁶, ובמיוחד – בהמשכי החסידות הידועים שלו – המשך תרס"ו²⁷ והמשך תער"ב²⁸, שמבארים את היסודות ועיקרי תורת החסידות באריכות ההסברה והבנה והשגה (דחב"ד)²⁹, ובאופן ד"דברים

פון תורת און עבודת החסידות, שהחידוש בחוה"ל הוא שבכל השערים – "הן און די צוגענגליכע פארשטאנדליכע שערים, און הן אין די שווער פארשטאנדליכע צוליב זייער טיפע חקירה – איז אומעטום דא א בחינה, דאס איז א ראי' מוכחת, וואס מאכט קלאר דעם אינהאלט". וכמו"כ ה" אצל אדני"ע, שהי' "בעל בחינה", "יעדער זאך וואס ער האט געזאגט, הן אין זיינע חסידות תורה און הן אין עבודת הכלל, האט ער דאס פעסט אריסגעזאגט, נאכדעם ווי די זאך איז ביי אים געווען קלאר דורך א געוויסער בחינה".

26 סדר השתלשלות התרחבות תורת החסידות במאמרי אדני"ע – ראה בארוכה לקו"ד שם רצה, סע"ב ואילך.

27 ראה לקו"ד שם ש, א ושם: "משנת תרס"ו מתחילה תקופה חדשה בהתרחבות תורת החסידות". לקו"ש ח"ז ע' 209.

28 ראה לקו"ד שם ש, א (וראה שם ש, ב ואילך): מיט דעם מאמר בשעה שהקדימו (תער"ב) הויבט זיך א נייע תקופה אין התרחבות החסידות, און די אלע טיפסעט ענינים פון חסידות ווערט ברייט ארומגעדרט, ווי גאר געוויינלעכע מוחשידיקע זאכן.

29 שכללות ענין של המשך חסידות הוא חידוש ודבר בלתי רגיל (גם בתורת החסידות עצמה), כי רוב מאמרי חסידות של רבותינו נשיאינו נאמרו ונכתבו כמאמרים יחידים בפ"ע. וכללות הענין של "המשך מאמרים" נתחדש בעיקר ע"י אדמו"ר מהר"ש* (בהמשך והחרים – תרל"א; מים רבים תרל"ו, ועוד), ובאריכות גדולה יותר ובביאור עיקרי תורת החסידות – ע"י אדני"ע בהמשך תרס"ו והמשך תער"ב (ראה הערות הקודמות) ועוד.

30 אף שהקיצורים (וחלוקת הפרקים) נכתבו (בקונטרס) בפ"ע ולאחרי זמן כתיבת ההמשך עצמו וכתיבת התחלת וסיום כל מאמר (ראה ב"פתח דבר" להמשך תער"ב), לאחרי אמירת המאמרים וחלוקת ההמשך למאמרים, כנראה בכתי"ק אדני"ע (פאקסימיליא ממנו נדפס בהמשך תער"ב ח"א בתחלתו).

31 משא"כ לאחרי ד"ה זה יתנו העת"ר (פרק תכ"א) נחלק ההמשך רק למאמרים ולא לפרקים וקיצורים. וחלק ג' של ההמשך – חלק שלא נאמר – לא נחלק למאמרים.

32 ועד"ז הוא בהמשך תרס"ו, שכל מאמר מתחיל עם "ילהק"ת משנת"ל" (וכו"ב), ומבאר בקיצור התבאר במאמרים) שלפנ"ו. וכן הוא בהמשך תער"ב בכל מאמר (גם לאחרי שלא נחלקו המאמרים לפרקים עם הקיצורים, כבהערה הקודמת).

33 ט"ו אלול תרנ"ו.

34 ראה לקו"ש ח"ט ט"ו אלול (תשמ"ו) סעיף ו.

35 ראה בארוכה שיחת כ"ק אדני"ע שמה"ת תרנ"ט (בשעת הפקוח) – נדפסה בסה"מ תרנ"ט ע' רכו. אגרות קודש אדמו"ר מוהר"צ ח"י ע' ד. שסח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 314.

36 ראה אבות פ"ו מ"ו.

* גם אדה"ז אמר כמה דרושים בהמשך אחד (כנראה בכמה כתי" מעתיקים). אבל בדפוס חילקו הדרושים ונדפסו במקומות שונים. לא בתור המשך אחד. ולהעיר, שבכ"מ בלקו"ת יש דרוש, ובהמשך לזה – ביאור לדרוש זה, ולפעמים ביאור ותוס' ביאור.

ומתייסדים (ע"י תלמידי התמימים, בכח מייסד הישיבה והמנהל פועל) באופן שהולך ומתפשט סניפי הישיבה בכל קצוי תבל (הנקראים בשם "ישיבת תומכי תמימים", או "אחי תמימים" וכיו"ב), המעמידים תלמידי התמימים, על שם שלומדים תורה ומתנהגים בהתאם להרצון והכוונה דמייסד הישיבה, ע"י הפצת המעיונות חוצה,

והכח על זה בא במיוחד משם הישיבה "תומכי תמימים", שניתן ע"י מייסד הישיבה בשמח"ת תרנ"ט⁴¹, בקשר עם אמירת הפיוט בהקפה שביעית "תומך תמימים הושיעה נא", שישנו ע"ז הכח ד"תומך תמימים" שיהי "הושיעה נא" בכל הענינים, כולל ובמיוחד במילוי הכוונה דהתייסדות הישיבה החל מלימוד התורה תמימה, נגלה וחסידות, עד (כסיום האמירה בהקפה שביעית) – "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שזה נמשך בעולמות ביי"ע⁴², בעבודה בפועל, עד במעשה בפועל, בעולם העשי הגשמית.

ד. ע"פ הנ"ל יש לומר הקשר עם הבכי דבעל יום ההולדת על כך שהקב"ה לא נגלה אליו (אלינו), כפי שנגלה אל אברהם אבינו:

בכיינו של כ"ק אדמו"ר נ"ע מורה על השתקקותו – עוד כילד קטן – לראות אלקות במוחש, בעיני בשר. וי"ל שהיות שכ"ק אדמו"ר נ"ע סיפר את הסיפור (כפי שנמסר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר), ובפרט שזה אירע בסמיכות

את הסוגיא שלומדים – בנגלה ובחסידות – עד שמתבהרת לכל פרטי³⁷, ומגיעים למסקנת הדבר, עד – בעבודה במעשה בפועל, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולת, ובכללות – העבודה ד"יפוצו מעינוותיך חוצה", החל מהפצת המעיונות דפנימיות התורה ב"חוצה" שבתורה (נגלה דתורה), באופן שנעשים בגלוי תורה אחת, תורה תמימה³⁸, וגם ב"חוצה" שבעצמו (הגוף ונה"ב כו'), עד ב"חוצה" שבעולם,

וכפי שאמר כ"ק אדמו"ר נ"ע, שע"י התייסדות הישיבה נשלמת הכוונה דרבותינו נשיאנו ביפוצו מעינוותיך חוצה, ע"י העמדת תלמידים שהנם "נרות להאיר", וממלאים את תפקידם כ"תמימים", כמבואר במיוחד בשיחה הידועה שלו לתלמידי הישיבה בענין וד"ה "כל היוצא למלחמת בית דוד"³⁹.

מזה רואים בהדגשה יתירה, איך שע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים ע"י בעל יום ההולדת – מתוספת שלימות בהפעולה שאלקות תהי' ענין מוחשי ע"י לימוד החסידות עד באופן דלימוד המביא לידי מעשה, החל מהמעשה ד"והעמידו תלמידים הרבה"⁴⁰ ע"י התייסדות הישיבה, ובאופן (כהכוונה בייסוד הישיבה) שהולך ומתפשט, סניפי הישיבה בכמה מקומות, וכפי שהי' בפועל עוד בזמנו של מייסד הישיבה, ואח"כ עוד יותר – ע"י בנו ממלא מקומו, המנהל פועל דהישיבה, עד שמרכז הישיבה הועתק לחצי כדור התחתון, והתייסדו

37 ראה לקו"ש חכ"ז ע' 25 ואילך.

38 שמח"ת תרס"א – נדפסה בסי' השיחות תש"ב ע' 133. לקו"ד ח"ד תשפ"ו, ב ואילך. וראה גם שיחת ח"י אלול תרנ"ז – נדפסה בסה"ש שם ע' 133. לקו"ד שם תשפ"ב, א.

39 שבת נו, א.

40 אבות פ"א מ"א.

41 ראה סה"מ תרנ"ט בהוספות ע' רכז-רכח. וש"נ.

42 ראה לקו"ת אמור לא, סע"ג ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פ"ע ואילך. שרש מצות התפלה להצ"צ פכ"ב ואילך. ועוד.

(משא"כ בחלק השקו"ט הגילוי הוא ד"אלו ואלו) דברי אלקים חיים" (55).

ובתורה עצמה הגילוי הדרגות הנעלות ביותר באלקות הוא בפנימיות התורה (הקשורה עם סתים דקוב"ה⁵⁶), "אילנא דחיי, דלית תמן לא קשיא מסטרא דרע כו"⁵⁷, ושם מדובר בגלוי בנוגע לאלקות ויהודים עליונים וכו' (משא"כ נגלה דתורה הוא כפי שהתורה משתלשלת ומתלבשת ב"דברים גשמיים וענייני עולם הזה כו"⁵⁸, עד ב"אילנא דטוב ורע, דאיהו איסור והיתר כו"⁵⁷).

ובפנימיות התורה עצמה – הרי זה בהדגשה יתירה במאמרי החסידות דרבתינו ונשיאינו, כידוע פתגמו של ר' הלל מפאריטש⁵⁹, שכאשר האדמו"ר אומר מאמר חסידות הרי זה כדבר הוי' מהר סיני נאח"כ שייך שבזה יהי שקו"ט בשכל גם עם בעל המאמר כו'. ויש לומר שזה בגלוי יותר בתורת החסידות של כ"ק אדמו"ר נ"ע, "הרמב"ם דתורת החסידות", המביאה את המסקנא וההלכה (הקשורה עם "והוי' עמו") עד בעבודה בפועל, כנ"ל.

ויש לומר, שההכנה וההתחלה בעבודה זו נשתקפה בהבכ"י ותשוקה דבעל יום ההולדת עוד בהיותו ילד (אבל – "בוצין בוצין מקטפי ידיע"⁶⁰) שהקב"ה יתגלה אליו כפי שהתגלה לאברהם אבינו – הוא השתוקק לראות אלקות במוחש;

והתשוקה (בקשר ליום ההולדת שלו)

ע' 234 הערה 38. וש"נ.

(55) עירובין יג, ב.

(56) ראה זהר שבעה ערה 43.

(57) רע"מ נשא קכד, ב. הובא ונתבאר באגה"ק

סכ"ו.

(58) תניא פ"ד.

(59) ראה שיחת ליל ב' דח"ס תרצ"ז (נדפסה

בס' השיחות תרצ"ו – חורף ה'ש"ת ע' 165).

(60) ברכות מה, רע"א. וראה לעיל הערה 7.

ובקשר עם יום ההולדת שלו (יום כללי בחייו) – הרי מובן, שהיתה זו הכנה והקדמה, והנחת יסוד לעבודתו בכל ימי חייו – לגלות אלקות במוחש כאן למטה. כפי שזה נפעל אח"כ ע"י עבודתו בגילוי תורת החסידות והתייסדות ישיבת תומכי תמימים.

והביאור בזה:

גילוי אלקות (למטה) הוא ב(וע"י) תורה – דבר ה', חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואורייתא וקוב"ה כולא חד⁴³, כמאחז"ל⁴⁴ "אנא נפשי כתבית יהבית", הקב"ה הכניס עצמו בתורתו. וכפי שהי' בגלוי בזמן מתן תורה, שהקב"ה התגלה (באופן של ראי') ע"י ובתורה – "אתה הראת לדעת גו"⁴⁵, "הראת ממש בראי' חושית כו", והיינו מפני גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימיות רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל, כמ"ש⁴⁶ כי באור פניך נתת לנו תורת חיים"⁴⁷.

ובגילוי⁴⁸ אלקות שבתורה עצמה ישנה מעלה בחלק ההלכה שבתורה (כספר הרמב"ם וכיו"ב) – "דבר ה' זו הלכה"⁴⁹, "והוי' עמו"⁵⁰ שהלכה כמותו"⁵¹, הגילוי דשם הוי', שם המפורש⁵², שם העצם⁵³ ושם המיוחד⁵⁴

(43) ראה זח"ג עג, א. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 66 בהערה.

(44) שבת קה, א (כגירסת העין יעקב).

(45) ואתחנן ד, לה.

(46) תפלת העמידה.

(47) תניא פל"ו (מו, א).

(48) בהבא להלן – ראה בארוכה לקו"ש חט"ו

ע' 232 ואילך. וש"נ.

(49) שבת קלה, ב.

(50) ש"א טז, יח.

(51) סנהדרין צג, ב.

(52) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הל'

יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(53) כס"מ הלי' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס שייט

מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.

(54) סוטה שם. סנהדרין שם. וראה לקו"ש שם

תומכי תמימים, ובאופן של הוספה, ובפרט לאחרי שהגיע לחצי כדור התחתון, שאז נתוספה הוספה שלא בערך בהרחבת הישיבה וכל הפעולות דהפצת המעינות חוצה, עד – בכל קצו תבל, ובאופן שהולך ומתפשט ע"ע.

ה. יתירה מזה: נוסף על כך שהבכ"ו והשתוקקות דכ"ק אדמו"ר נ"ע (לגילוי אלקות) היא הכנה לגילוי תורתו כמה שנים לאחרי זה, הרי זה גופא חלק בתורה: מיד בשעת מעשה הביא זה תורה חדשה דהצ"צ (כמענה על שאלתו). ועפ"ז מובן, שגם שאלתו של כ"ק אדמו"ר נ"ע נעשית חלק בתורה, כיון שהביאה למענה הנ"ל.

ועוד ועיקר: גם עצם השאלה דכ"ק אדמו"ר נ"ע היא תורה והוראה [כידוע ששאלה בתורה גם היא תורה], והוראה כללית בחיי יהודי:

כל יהודי – מבלי הבט על מעמדו ומצבו, אפילו אם הוא "ילד קטן", בשנים או בידיעות – יכול וצריך להשתוקק עד כדי בכ"ו שהקב"ה יתגלה אליו בחיי הגשמיים.

וזה צריך להיות בדוגמת בכ"ו של ילד [ע"ד המאמר⁶⁶ "אני מתפלל לדעת זה התינוק"] שבאה מתוך תמימות ופנימיות לבבו (ולא בגלל דברים צדיים, כפי שיכול להיות אצל אדם מבוגר), ועד"ז שייך אצל כל יהודי – "נער ישראל ואוהבהו"⁶⁷.

וזה מבטא יסוד ועיקר בכללות עבודתו של יהודי, וגם בסדר החינוך

התבטאה אח"כ בעבודתו במשך ימי חייו – באופן אמירת וגילוי תורת החסידות שלו (שבה ועל-ידה נפעל גילוי האלקות למטה), "דברים המתבררים כו", באופן שישנה המסקנא וההלכה, עד שיכולים ללמוד מזה לימוד במעשה בפועל בחיי יום יום, ובהתייסדות ישיבת תומכי תמימים – שע"ז הביא כ"ק אדמו"ר נ"ע עוד יותר גילוי אלקות למטה, באופן שכל אחד יוכל להבין אלקות בשכלו, וללמוד מזה הלכה ולימוד בחיי היום-יום שלו במעשה בפועל.

ועבודה זו (של כ"ק אדמו"ר נ"ע בדברי תורתו) – נעשית כלי (למילוי בקשתו ותשוקתו כילד –) "וירא אליו הוי" בפועל, וכידוע⁶¹ ש"וירא אליו הוי" הוא בדוגמת הגילוי וראיית אלקות בשעת מתן תורה⁶² [כיון שמאברהם התחיל שני אלפים תורה⁶³, והתחלת יחוד העליון דמ"ת הוא מאברהם⁶⁴], ובפרט ע"י קיום מצות מילה של אברהם, שהביאה להגילוי ד"וירא אליו הוי".

ומכ"ק אדמו"ר נ"ע נמשך זה לבנו יחידו ממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהמשיך את גילוי תורת החסידות דכ"ק אדמו"ר נ"ע, וביתר שאת וביתר עוז, בתוספת ביאור והרחבה וכו' [וכפי שרואים בכו"כ מאמרים מכ"ק מו"ח אדמו"ר תוספת ביאור והרחבה במאמרים דכ"ק אדמו"ר נ"ע, כולל – דהמשך תרס"ו והמשך תער"ב וכו'], נוסף ע"ז שהוא גם ציוה לתרגם חסידות לכמה לשונות דאוה"ע⁶⁵; וגם המשך בהרחבת ישיבת

66) שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא בסהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח.
67) הושע יא, א. וראה בארוכה אוה"ת בשלח ע' שפב ואילך. ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (ע' תקנ). סה"מ תרע"ח ע' קנט ואילך. וראה לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך.

61) סד"ה וירא עטר"ת (ע' עח).
62) רק שמשוה המשך הגילוי בכללות נשי, ואברהם ה' הגילוי לו לבד (ד"ה וירא שם).
63) סנהדרין צו, א ובפרש"י.
64) ל"ת להאריז"ל ר"פ לך לך.
65) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 315. ובכ"מ.

מובן, שבהתגברות המזל דבעל יום ההולדת מתוספת הוספה ועילוי בכל שנה ושנה. ובנדוד: מיד כאשר כ"ק אדמו"ר נ"ע נולד, נפעל כבר הענין הכי נעלה דיציאת הולד לאויר העולם – נשמה כללית שתגדל אח"כ להיות נשיא בישראל.

וכמודגש בדברי הצ"צ¹, שיום ההולדת הי' בכ' חשון בשנת כתר"א, "שהוא רומז לכתרא עילאה"⁷⁰, כפי שנתגלה אח"כ כאשר הוכתר בכתר הנשיאות.

אלא שגילוי זה בא בסדר והדרגה, לאחרי שנות חינוכו וגידולו כו' – כפי שהי' בהדגשה אצל כ"ק אדמו"ר נ"ע, שקבלת נשיאותו היתה בסדר והדרגה: עוד בחיי אביו, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, קיבל ממנו כמה עניני נשיאות. אבל בפועל לא קיבל עליו את הנשיאות בכל הפרטים עד לאחרי כמה שנים לאחר הסתלקות אביו⁷¹.

וגם לאחרי זה מובן, ש"מעלין בקודש", ובכל שנה ביום ההולדת מתוסף עליו נוסף בנשיאותו עצמה.

עד שגם לאחרי ההסתלקות מתוספות עליות בכל יום הולדת, כמובן מהרשימה דלקמן בנוגע לאמירת דא"ח ע"י רבותינו נשיאינו ביום ההולדת הפ"ד דכ"ק אדמו"ר נ"ע.

ובזה גופא – מתוספת שלימות מיוחדת כשנמלאים ק"ל שנה מיום

דילד בפשטות⁶⁸: כפי שנמצא כנשמה בגוף בעוה"ז הגשמי, בחיי היום-יום, עד אפילו במצב של "ילד קטן" (בשנים או בדיעות), ואינו שייך עדיין לעבודה נעלית – צריך להיות איכפת לו שאלקות תהי' חלק מחייו, עד שיהי' נוגע לו במיוחד זה שהקב"ה אינו מתגלה אליו כפי שנתגלה לאברהם אבינו!

ועפ"ז מובן יותר הקשר בין בכייתו של בעל יום ההולדת עם כללות עבודתו כנשיא חב"ד: עצם הבכי' והשאלה דכ"ק אדמו"ר נ"ע (מדוע אין הקב"ה מתגלה אליו) היא חלק מתורתו והוראותיו, שיהודי צריך להשתוקק לגילוי אלקות במוחש בחיים גשמיים שלו, כפי שזה התבטא אח"כ בשלימות ע"י גילוי תורתו דכ"ק אדמו"ר נ"ע כנשיא חב"ד (שהביא ונתן כח לגלות אלקות – פנימיות התורה – בעבודה במעשה בפועל).

ו. ויש לומר יתירה מזה: התשוקה ובכי' לרצות לראות אלקות אינה רק הכנה ללימוד התורה ועבודת ה', אלא היא חלק מהעבודה, עד שהשלימות בלימוד התורה ועבודת ה' היא כאשר הם מתוך השתוקקות תמידית לגילוי אלקות, "וירא אליו ה'", וע"ד הענין ד"ברכו בתורה תחלה" קודם הלימוד.

וכמבואר גם אחד הטעמים על כך ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", כיון שאצל מקבל אמיתי של התורה לא צריך להיות שום ענין של דאגה ומחשבה מלבד ענין התורה.

ז. בכל הנ"ל מתוסף ביום ההולדת בשנה זו – ק"ל שנה משנת ההולדת (כתר"א-תנשא). ובהקדים:

ע"פ הכלל ש"מעלין בקודש"⁶⁹

68 ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 129 ואילך.

69 ברכות כח, א. וש"נ.

70 להעיר שהלכה היא כתרה של תורה (ראה אגה"ק סכ"ט).

71 ובפרטיות – בשנת תנ"ד (ראה הנוך לנער ע' 12).

ומהטעמים לזה – גם מפני כבוד אחיו הגדול הר"א. וכידוע שאדמו"ר (גם לאחרי קבלת הנשיאות) השתמט בכמה דברים כדי לא לפגוע בכבוד אחיו. וי"ל שהוא ע"ד מ"ש הרא"ש (ספ"ק דקידושין) "אמרו עליו על רבינו מאיר מרוטנבורג שמיים שעלה לגדולה לא הקבל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אליו".

חסידות, שזהו תוכן כללות עבודת הנשיא – לגלות (ענין חדש ב)אלקות⁷⁶ – דבר הוי'. כולל ובהדגשה – אצל כ"ק אדמו"ר נ"ע⁷⁷, כנ"ל.

ובזה גופא מתוספת שלימות מיוחדת בשנת הק"ל מיום ההולדת – ה' פעמים הוי': המספר ה' בקשר עם תורה מורה על השלימות בתורה – חמשה חומשי תורה [וזה כולל גם תושבע"פ, ששה סדרי משנה, עד כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, שהכל ניתנה למשה מסיני]. ועד"ז מובן בנוגע לתורתו דבעל יום ההולדת, שבק"ל – ה' פעמים הוי' – שנה מהולדתו [ולהוסיף, שהוא נשיא חב"ד החמישי], נמצאת בגלוי השלימות דכל התורה, מאמרי חסידות שלו (דבר הוי'). כולל – השלימות דהחידוש המיוחד במאמרי חסידות שלו, שישנה המסקנא והלכה, עד בעבודה בפועל.

ויש לומר ששלימות זו (דק"ל שנה) מתגלה דוקא בדור השלישי מדורו של כ"ק אדמו"ר נ"ע – ע"פ מאור"ל⁷⁸ עה"פ⁷⁹ "לא ימוש מפך ומפי זרעך

הולדתו, כידוע⁷² שק"ל הוא בגימטריא ה' פעמים הוי' (כ"ו):

דובר לעיל, שכאשר נשיא אומר מאמר חסידות הרי זה כדבר הוי' מהר סיני, ובהדגשה יתירה – במאמרי החסידות דכ"ק אדמו"ר נ"ע ("הרמב"ם דתורת החסידות"), שבהם מודגש הענין "דדבר הוי' זו הלכה", "והוי' עמו".

וי"ל שענין זה נמצא בגלוי ביום ההולדת דהנשיא בכל שנה (ובכל שנה מתוסף בזה עליו כנ"ל) – כידוע דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷³, ש"בכל שנה ביום הולדתו ה' אאמו"ר אומר דא"ח כו"⁷⁴.

ויתירה מזה: ענין זה שייך גם לאחרי ההסתלקות – כידוע הרשימה מכ"ק מו"ח אדמו"ר מ'ח שון תש"ה, ש"בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בבגדי ש"ק ובפנים צוהלות מאד. ואמר במעת לעת זה שנתמלאו שמונים וארבע שנים לירידת נשמתו בעולם התחתון הנה יהיו אצלי אורחים טובים, וכפי הסדר הזה הנה כל אחד מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש ע"פ דקאפיטל פ"ד"⁷⁵.

ויש לומר הענין בזה: כיון שיום ההולדת הוא יום כללי בחיי האדם, ועאכו"כ בחיי הנשיא, שקשור וכולל את כללות עבודתו (כנ"ל ס"א) – לכן אז הוא זמן המתאים לאמירת מאמר

76) וי"ל השייכות לענין של יום הולדת, כי אמירת תורה חדשה של צדיק ונשיא הו"ע של הולדה חדשה (ואדרבה: זהו עיקר ענין ההולדה של צדיק*).

ועד"ז י"ל גם בנוגע לתורה הנ"ל של אדני"ע (למה הקב"ה לא מתגלה אליו) ומענה הצ"ע זה – שתורה זו נאמרה בקשר עם יום הולדת אדמו"ר נ"ע, כשנוכח להצ"ע לקבל ברכתו בשייכות ליום הולדתו.

77) ולהעיר שהמשך חוסי"ו ה"י כ"ו (בגימטריא הוי') שנה לאחרי הולדת כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשנת תר"ם). והמשך תער"ב ה"י בשנת הני"ב (ב' פעמים כ"ו) של אדמו"ר נ"ע. ולהעיר גם, ששיחת כ"ק אדני"ע לתלמידי הישיבה ד"ה כל היוצא למלחמת בית דוד בשמחת תורה חוסי"א נאמרה כ"ו שנה לאחרי חתנת אדני"ע (בשנת תרל"ה).

78) ב"מ פה, א.

79) ישעי' נט, כא.

(* ראה ב"ר (הובא בפרש"י) ר"פ נח: תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

72) ראה יאיר נתיב למאור"א ק, מה. קהלת יעקב בערכו. תוי"א ח, ב. לקו"ת חוקת פ, ג. אוה"ת נשא ע' שפא"ב. ועוד.

73) "היום יום" כ' חשון.

74) וממשיך שם: אלא שהי' בחשאי, מלכד כשאירע בש"ק. ביום ההולדת האחרון בעלמא דין אמר מאמר נתת ליראך כו'. כססיים אמר לי: ביום הולדת צריך לומר חסידות. יתן השי"ת לך מתנה שתאמר חסידות ביום ההולדת שלך כו'.

75) אבל להעיר, שכרשימה זו לא נזכר שאדני"ע אמר מאמר על קאפיטל זה. ולהעיר, שיש מאמר מכ"ק מו"ח אדמו"ר מ'ח שון תש"ה (סה"מ תש"ה ע' 104) ד"ה אשרי אדם עוז גוי (פסוק בקאפיטל פ"ד בתהלים).

בבת אחת, אבל מיד בתחלת הלימוד כבר ישנו הכח דק"ל, שלימות כל התורה שלו.

ובנוגע לפועל:

בקשר עם כ"ף מרחשון הבעל"ט, צריכה להתוסף אצל כל יהודי שלימות בלימוד התורה וכל עניני עבודה שלו,

החל מכך, שתהי' אצלו תשוקה תמידית לאלקות, וזה מתבטא אצלו בפועל – בהוספה בלימוד התורה, נגלה תורה ופנימיות התורה, כולל ובמיוחד – בתורה דבעל יום ההולדת,

לימוד באופן של הבנה והשגה דאדם הלומד נוכחובן, מתוך זהירות לא להוסיף הסברים וסברות מבחוץ כו', אלא דוקא ביאורים המיוסדים על דרושי חסידות דרבותינו נשיאינו,

וביחד עם זה – לימוד שמביא לידי מעשה, בקיום המצוות בהידור, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע להשפיע על אחרים – ובכללות – בעבודה דיפוצו מעינותיך חוצה, עד בחוצה שאין חוצה ממנה,

ובאופן ד"והעמידו תלמידים הרבה", כולל ע"י התפשטות והתרחבות סניפי ישיבת תומכי תמימים בכל מקום השייך לזה,

וע"י השתדלות בחינוך והרחבת מוסדות חינוך בכלל, ובמיוחד – ע"י השרשה בילדים (הן בשנים והן בידיעות) – שיהי' נוגע אצלו בנפש שהקב"ה יתגלה אליו, כנ"ל.

ט. ויהי רצון, שכל הנ"ל ירוז עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש, ומתכוננים לכ"ף חשון כשנשמע תורה – מאמר חסידות – מבעל יום ההולדת עצמו, ותורה מכל הנשיאים: הבעש"ט, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש, וכ"ק מו"ח אדמו"ר

ומפי זרע זרעך, ששלימות התורה באופן ד"מעטה ועד עולם", היא כאשר ישנם שלשה דורות, תלתא זימנא הוה חזקה⁸⁰, וכמאחז"ל⁸¹ "עטרת זקנים בני בנים". וכמבואר במ"א⁸², ש"ל שזהו הטעם לכך שהתייסדות ישיבת תומכי תמימים היתה בקשר עם חתונת כ"ק מו"ח אדמו"ר, שעיי"ז נפעלה האפשרות ל"בני בנים".

ז.א. ששלימות התורה והעבודה של בעל יום ההולדת בק"ל שנה להולדתו, ה' פעמים הוי' – באה בגלוי שני דורות לאחרי זה, ע"י תלמידי תלמידיו, התלמידים והחסידים דבנו ממלא מקומו כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו. ומהם – הרי זה נמשך הלאה, עד לגאולה האמיתית והשלימה שבאה ע"י יפוצו מעינותיך חוצה – הגאולה הקשורה עם הענין של עשרה (שירה) העשירית, מנין העשירי וכו'), ב' פעמים חמש, כפליים לתושי'.

ח. מזה מובן הלימוד מכל הנ"ל בנוגע לפועל:

בשנה זו – ק"ל שנה מיום הולדת אדמו"ר נ"ע – מקבל כל יהודי (מבעל יום ההולדת ומבנו ממלא מקומו) את השלימות דק"ל, ה' פעמים הוי', השלימות דכל התורה וכל עניני עבודה דבעל יום ההולדת, ובפשטות – הכח ללמוד תורה ולעבוד את הקב"ה באופן שאלקות נעשית חלק מחיי היום-יום שלו. וכח זה מקבל כל יהודי, מבלי הבט על מעמדו ומצבו. – ומובן מאליו, שסדר העבודה צריך להיות מתוך סדר, שלא לומדים את כל הענינים (ק"ל)

80) וכמדובר כמ"פ בשנה זו הנעלה דמספר שלשה, כמודגש בקביעות השנה (ראה מכתבים כלליים דהודש תשרי שנה זו).

81) משלי יז, ו. וראה אבות פ"ו מ"ח. ב"ר פס"ג, ב.

82) לקו"ש ח"כ ע' 392.

באופן שכפי שהוא למעלה בפנימיות הנשמה בבחי' קלא דלא אשתמע, כך הוא נמשך – ע"י הוא"ו הממשיך והמבריח מן הקצה אל הקצה – בהקלא דאשתמע, כאן למטה בעוה"ז הגשמי, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, שבו נעשית דירה לו יתברך, לו לעצמותו, בהיותו למעלה מכל הגדר דמעלה ומטה (קלא דלא אשתמע וקלא דאשתמע).

ונוסף לזה ששומעים את תורתם בדוגמא כפי שהי' בחיים חיותם בעלמא דין – נשמע מאתם גם "תורה חדשה", ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

נשיא דורנו – מכל שבעת הנשיאים, ע"ד המסופר ברשימה הנ"ל, אלא שבכ"ף חשון זה נשמע זאת בגלוי מרבותינו נשיאינו נשמות בגופים, כיון ש"הקיצו ורננו שוכני עפר"⁸³, וצדיקים קמים מיד [כמבואר בזהר⁸⁴],

"והיו עיניך רואות את מוריך"⁸⁵, ונשמע תורה מפיהם בקול גלוי – שהקל (חסר וא"ו) דלא אשתמע, נמשך בקול (מלא וא"ו), קלא דאשתמע⁸⁶,

(83) ישעי' כו, יט.

(84) קמ, א.

(85) ישעי' ל, ב.

(86) ראה סידור עם דא"ה יט, ב. ספר הליקוטים

דא"ה צ"צ ערך קול ע' מה ואילך. וש"נ.